

Lausuma

Kannanotto henkilötietojen käsittelystä koronaviruspandemian yhteydessä. Annettu 19. maaliskuuta 2020

Euroopan tietosuojaneuvosto on antanut seuraavan kannanoton:

Hallitukset sekä julkiset ja yksityiset organisaatiot toteuttavat toimenpiteitä kaikkialla Euroopassa koronavirusen (covid-19) hillitsemiseksi ja lieventämiseksi. Näihin toimenpiteisiin voi sisältyä erityyppisten henkilötietojen käsittelyä.

Tietosuojasäännöt (kuten yleinen tietosuoja-asetus) eivät estä toimenpiteitä, joita toteutetaan koronaviruspandemian torjumiseksi. Tartuntatautien torjunta on kaikille maille yhteinen arvokas tavoite, ja siksi sitä olisi tuettava parhaalla mahdollisella tavalla. Ihmiskunnan kannalta on tärkeää hillitä tautien leviämistä ja käyttää nykyaikaisia tekniikoita eri puolilla maailmaa esiintyvien vitsausten torjunnassa. Tietosuojaneuvosto haluaa kuitenkin korostaa, että myös näin poikkeuksellisina aikoina rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän on varmistettava rekisteröityjen henkilötietojen suoja. Sen vuoksi henkilötietojen lainmukaisen käsittelyn takaamiseksi on otettava huomioon useita näkökohtia. Kaikissa tapauksissa on muistettava, että tässä yhteydessä toteutettavien toimenpiteiden on oltava yleisten oikeusperiaatteiden mukaisia eivätkä ne saa olla peruuttamattomia. Hätätilanne on laissa säädetty edellytys, joka voi oikeuttaa vapauksien rajoittamisen, jos rajoitukset ovat oikeasuhteisia ja rajoittuvat aikaan, jonka hätätilanne kestää.

1. Käsittelyn lainmukaisuus

Yleinen tietosuoja-asetus on laaja säädös. Siinä säädetään säännöistä, joita sovelletaan myös henkilötietojen käsittelyyn covid-19-pandemian kaltaisissa tilanteissa. Yleinen tietosuoja-asetus mahdollistaa, että toimivaltaiset kansanterveysviranomaiset ja työnantajat voivat käsitellä henkilötietoja epidemian yhteydessä kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja siinä vahvistetuin edellytyksin. Näin on esimerkiksi silloin, kun henkilötietojen käsittely on tarpeen kansanterveyteen liittyvästä merkittävästä yleisestä edusta johtuvista syistä. Näissä tilanteissa ei tarvita yksilöiden suostumusta.

1.1 Kun on kyse henkilötietojen käsittelystä, mukaan lukien toimivaltaisten viranomaisten (esim. kansanterveysviranomaisten) käsittelemät erityiset tietoryhmät, tietosuojaneuvosto katsoo, että yleisen tietosuoja-asetuksen 6 ja 9 artikla mahdollistavat henkilötietojen käsittelyn erityisesti silloin, kun se kuuluu kansallisen lainsäädännön ja yleisessä tietosuoja-asetuksessa vahvistettujen ehtojen mukaisen viranomaisen lakisääteisen tehtävän piiriin.

1.2 Työhön liittyvissä tilanteissa henkilötietojen käsittely voi olla tarpeen sellaisen työnantajalle kuuluvan lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi, joka koskee esimerkiksi työterveyttä ja -turvallisuutta tai yleistä etua, kuten tautien ja muiden terveysuhkien torjuntaa. Yleisessä tietosuojasetuksessa säädetään myös poikkeuksista kieltoon käsitellä tiettyjä erityisiä henkilötietoryhmiä, kuten terveystietoja, jos se on tarpeen kansanterveyteen liittyvän merkittävän yleisen edun vuoksi (9 artiklan 2 kohdan i alakohta) unionin tai kansallisen lainsäädännön perusteella tai jos on tarpeen suojata rekisteröidyn elintärkeät edut (9 artiklan 2 kohdan c alakohta). Johdanto-osan 46 kappaleessa viitataan nimenomaisesti epidemioiden hallintaan.

1.3 Televiestintätietojen (esimerkiksi sijaintitiedot) käsittelyssä on noudatettava myös sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin täytäntöönpanemiseksi annettuja kansallisia lakeja. Operaattori voi periaatteessa käyttää sijaintitietoja vain, jos ne tehdään anonyymeiksi ja tai jos yksityishenkilöt antavat siihen suostumuksensa. Sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 15 artiklan mukaan **jäsenvaltiot voivat kuitenkin toteuttaa lainsäädäntötoimenpiteitä yleisen turvallisuuden varmistamiseksi**. Tällaiset poikkeukselliset lainsäädäntötoimet ovat mahdollisia vain, jos **niiden mukaiset rajoitukset ovat välttämättömiä, asianmukaisia ja oikeasuhteisia toimenpiteitä demokraattisessa yhteiskunnassa**. Tällaisten toimenpiteiden on oltava perusoikeuskirjan sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen mukaisia. Lisäksi **tällaisiin toimenpiteisiin sovelletaan Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeudellista valvontaa**. Hätätilanteessa lainsäädännön voimassaoloaika olisi myös rajattava tiukasti kyseessä olevan hätätilanteen keston.

2. Henkilötietojen käsittelyä koskevat ydinperiaatteet

Henkilötietoja, jotka ovat tarpeen asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi, olisi käsiteltävä tiettyä nimenomaista tarkoitusta varten.

Lisäksi rekisteröidyille olisi ilmoitettava läpinäkyvästi tiedot suoritettavista käsittelytoimista ja niiden pääpiirteistä, mukaan lukien kerättyjen tietojen säilytysajasta ja käsittelyn tarkoituksesta. Kyseisten tietojen olisi oltava helposti saatavilla, ja ne olisi annettava selkeällä ja yksinkertaisella kielellä.

On tärkeää ottaa käyttöön riittävät turvatoimet ja luottamuksellisuutta koskevat toimintaperiaatteet sen varmistamiseksi, että henkilötietoja ei luovuteta millekään valtuudettomille tahoille. Meneillään olevan hätätilanteen ja sen taustalla olevan päätöksentekoprosessin hallitsemiseksi toteutetut toimenpiteet olisi dokumentoitava asianmukaisesti.

3. Mobiililaitteen sijaintitietojen käyttö

-) **Voivatko jäsenvaltioiden hallitukset käyttää yksittäisten henkilöiden matkapuhelimiin liittyviä henkilötietoja covid-19:n leviämisen seuraamiseksi, rajoittamiseksi tai lieventämiseksi?**

Joissakin jäsenvaltioissa hallitukset aikovat käyttää mobiililaitteiden sijaintitietoja mahdollisena keinona seurata, rajoittaa tai lieventää covid-19:n leviämistä. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että henkilöitä voitaisiin paikantaa tai heille voitaisiin lähettää kansanterveysviestejä tietyllä alueella puhelimitse tai tekstiviestillä. **Viranomaisten olisi ensin pyrittävä käsittelemään sijaintitietoja anonymisti (eli käsittelemään tietoja, jotka on koottu yhteen siten, ettei henkilöitä voida tunnistaa uudelleen), mikä voisi mahdollistaa raporttien laatimisen mobiililaitteiden keskittymisestä tiettyyn paikkaan ("kartografia").**

Henkilötietojen suojaa koskevia sääntöjä ei sovelleta tietoihin, jotka on anonymisoitu asianmukaisesti.

Jos ei ole mahdollista käsitellä ainoastaan anonymoituja tietoja, sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden ottaa käyttöön lainsäädäntötoimenpiteitä yleisen turvallisuuden varmistamiseksi (15 artikla).

Jos toteutetaan toimenpiteitä, jotka mahdollistavat sellaisten sijaintitietojen käsittelyn, joita ei ole anonymisoitu, jäsenvaltion on otettava käyttöön **riittävät suojatoimet**, kuten annettava sähköisten viestintäpalvelujen käyttäjille **oikeus käyttää oikeussuojakeinoja**.

Myös suhteellisuusperiaatetta sovelletaan. Vähiten yksityisyyteen puuttuvia ratkaisuja olisi aina suosittava ottaen huomioon niiden erityistarkoituksensa. Yksityisyyteen puuttuvia toimenpiteitä, kuten henkilöiden ”jäljittämistä” (eli mennyttä aikaa koskevien anonymisoimattomien sijaintitietojen käsittelyä), voitaisiin pitää oikeasuhteisina poikkeusolosuhteissa ja riippuen käsittelyn konkreettisista yksityiskohdista. Tällaiseen henkilötietojen käsittelyyn olisi kuitenkin sovellettava tehostettua valvontaa ja suojatoimia, joilla varmistetaan tietosuojaperiaatteiden noudattaminen (toimenpiteen keston ja soveltamisalan oikeasuhteisuus, tietojen rajoitettu säilyttäminen ja käyttötarkoitussidonnaisuus).

4. Työhön liittyvät tilanteet

) **Voiko työnantaja vaatia vierailijoita tai työntekijöitä antamaan terveystietoja covid-19:n yhteydessä?**

Suhteellisuusperiaatteen soveltamisella ja tietojen minimoinnilla on erityisen suuri merkitys tässä yhteydessä. Työnantaja saisi vaatia terveystietoja vain kansallisen lainsäädännön sallimissa rajoissa.

) **Voiko työnantaja tehdä työntekijöille lääkärintarkastuksia?**

Tähän voidaan vastata kansallisen työlainsäädännön tai terveyttä ja turvallisuutta koskevan lainsäädännön perusteella. Työnantajilla pitäisi olla oikeus tutustua terveystietoihin ja käsitellä niitä vain silloin kun niiden omat oikeudelliset velvoitteet sitä edellyttävät.

) **Voiko työnantaja ilmoittaa työtovereille tai ulkopuolisille, että työntekijä on saanut covid-19-tartunnan?**

Työnantajien olisi tiedotettava henkilöstölle covid-19-tapauksista ja toteutettava suojatoimenpiteitä, mutta niiden ei pitäisi antaa enempää tietoja kuin on tarpeen. Jos on tarpeen paljastaa virustartunnan saaneen yhden tai useamman työntekijän nimi (esimerkiksi ennaltaehkäisevässä yhteydessä) kansallisen lainsäädännön sen salliessa, asianomaisille työntekijöille on ilmoitettava asiasta etukäteen. Myös heidän ihmisarvoaan ja koskemattomuuttaan on kunnioitettava.

) **Mitä covid-19-pandemian yhteydessä käsiteltyjä tietoja työnantajat voivat saada?**

Työnantajat voivat saada henkilötietoja täyttääkseen veloitteensa ja järjestääkseen työskentelyn kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Euroopan tietosuojaneuvoston puolesta

Puheenjohtaja
(Andrea Jelinek)